

El llibre conté, així mateix, una informació gràfica i documental molt interessant perquè, a més de reproduir-hi l'*Ortografia de la llengua catalana* de la RABLB (revisada l'any 1923 i publicada el 1924), inclou un bon nombre de fotografies i imatges de cartes, portades de llibres, etc.

La publicació d'aquest treball és, doncs, una molt bona notícia per a l'estudi de la història de la llengua catalana, ja que Joan Martí hi planteja, de manera ben argumentada, una visió més precisa sobre un aspecte molt significatiu de l'establiment de la normativa actual de la llengua catalana per part de l'IEC amb el paper fonamental de Fabra. I ho fa de manera molt ben documentada, amb una informació que permet un millor coneixement del paper de la RABLB en aquest procés i que modifica o, com a mínim, ajuda a matisar la concepció més general fins avui (p. 167), en què sovint no s'havien tingut prou en compte totes les persones que hi van participar (i no solament els casos més coneguts) ni la contextualització històrica més adequada.

PRADILLA CARDONA, Miquel Àngel: *Normativitat, (re)estandardització i glotopolítica. Noves mirades des de la sociolingüística catalana*, València: Universitat de València; «Biblioteca Lingüística Catalana» 36, 2024.

NEUS NOGUÉ-SERRANO

Universitat de Barcelona

nnogue@ub.edu

Els deu textos que constitueixen aquest llibre s'articulen al voltant de la manera com es gestiona actualment la normativització i l'estandardització de les llengües, i molt especialment les de la llengua catalana, amb una mirada atenta al cas del valencià. No es tracta d'un llibre format per capítols, sinó d'un recull d'articles independents amb el denominador comú esmentat. Això provoca, tal com observa l'autor a la introducció, algunes repeticions i fa que sigui més recomanable la lectura dels textos de manera independent, com a articles, que no pas de manera seguida, com a capítols de llibre.

Tot seguit faré un repàs sumari dels diferents articles del llibre i en destacaré —limitada per l'espai de què dispo— les aportacions que m'han semblat més interessants.

El primer article analitza l'evolució de l'estudi de l'estandardització des de Haugen i planteja que les noves realitats demanen enfocaments nous.

El segon article comença amb una visió panoràmica del tractament que ha rebut la diversitat lingüística des de l'inici del present segle, incloent-hi la substitució de la distinció entre llengua *minoritària* i llengua *majoritària* per les nocions de llengua *mitjana*, llengua *minoritzada* o *subordinada* i llengua *hegemònica* o *dominant*. Aquestes distincions s'apliquen a la llengua catalana, i en concret a la

diferent situació que es viu a Catalunya i al País Valencià. També es contraposa el model tradicional d'estandardització, que busca l'homogeneïtat, amb els models no unitaristes, més recents, que qüestionen la rigidesa del model tradicional i proposen una unitat més basada en el consens social que en l'establiment d'unes normes unitàries.

El tercer article presenta les característiques principals de la lingüística de varietats alemanya com a model útil per a l'estudi de la variació intralingüística i dels processos d'estandardització. Més enllà de les nocions de varietat diatòpica, diafàsica i diastràtica, posa l'èmfasi en la contraposició oral-escrit i, sobretot, immediatesa-distància. Entre altres aportacions, també reivindica diverses nocions procedents de l'Escola de Praga.

El quart article fa un repàs de les diferents visions acadèmiques que han estudiat el procés d'estandardització del català, i aquí es parla d'Aracil, Polanco (es ressegueix, de fet, un dels seus estudis), Lamuela i Sanchis Guarner, entre altres. Així sabem —si no ho sabíem abans— que Polanco va ser el primer a parlar de codificació *composicional* i que va ser Lamuela qui va introduir per al català la distinció entre planificació de l'estatus i planificació del corpus, procedent de Kloss. Tot seguit el text se centra en el debat sobre la situació actual, que es caracteritza, des del punt de vista de la codificació, pel tomb substancial que han fet tant la consideració de la variació lingüística com la concepció de la varietat formal de la llengua. Tomb que arrenca amb els dos primers opuscles de la *Proposta per a un estàndard oral* (1990 i 1992) i que es consolida amb la publicació de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2016), tots de l'IEC. El text es tanca amb la constatació d'un altre tomb substancial, el que afecta actualment els espais comunicatius: en el cas del català, no només tenim un espai comunicatiu fragmentat, sinó també la incorporació a un espai virtual internacional que comporta mundialització, globalització i desterritorialització de les llengües, en un procés del qual encara no se'n poden determinar ni l'abast ni les conseqüències.

El cinquè article comença amb una caracterització de la variació, ja clàssica en el nostre àmbit, procedent de la lingüística funcional, especialment a partir de Gregory i Carroll el 1978: varietats dialectals i varietats funcionals o registres (amb els quatre paràmetres que els defineixen). En l'exposició s'hi van inserir referències a les dificultats que té el català, com a llengua minoritzada, per desenvolupar el seu repertori de varietats funcionals. Després de proporcionar el context sociolingüístic dels diferents territoris de parla catalana, l'autor resumeix el procés de codificació inicial, la proposta de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i l'actualització normativa que ha fet l'IEC en els últims anys. Cal remarcar que l'autor matisa la creença que en la codificació, sobretot l'ortogràfica, ha tingut més pes el català central que les altres varietats geogràfiques, i la relaciona amb «dinàmiques centrífugues» de caràcter extralingüístic. És interessant la distinció entre comunitat lingüística i comunitat de parla, i també la correlació que es pot establir entre pluricentrisme i tendència cap al predomini de la funció demarcativa de la varietat estàndard davant la comunicativa. També ho són la idea que

perquè els parlants acceptin la varietat estàndard cal que hi hagi una consciència prèvia de pertinença a una comunitat lingüística comuna, i l'aposta de l'autor per una gestió unitària de la diversitat que segueixi criteris de comunicació supraterritorial, tant si es fa des d'un sol centre codificador com si es fa des de més d'un.

El sisè article recupera idees que ja han sortit en articles anteriors i posa en relació les diferents teories gramaticals i l'ensenyament de llengües, amb una atenció especial a la didàctica de l'enfocament comunicatiu; situa la codificació del català en el procés d'estandardització; i proposa una extensió del model de Haugen que permeti integrar-hi millor la variació interna de les llengües.

El setè article fa un repàs força exhaustiu als estudis de la sociolingüística de la variació d'inspiració laboviana que s'han dut a terme en l'àmbit catalanoparlant, incloent-hi les interseccions amb els enfocaments pragmàtics, historicistes i dialectològics.

El vuitè article és un dels més interessants del llibre, o almenys un dels que a la ressenyadora li han permès aprendre més coses. S'hi avaluen els quatre models lingüístics que tenen a l'abast els parlants de valencià: secessionista, autonomista, convergent i català. L'autor constata que els dos extrems actualment tenen pocs seguidors, i es declara partidari del model convergent.

El penúltim article del llibre proposa, a partir dels estudis sobre el lloc que ocupa el tortosí en el contínuum geolèctal del català, un model únic per a la varietat estàndard en tota la zona, amb independència de l'adscripció administrativa de les poblacions que la componen.

L'últim article s'acosta a la gestió normativa del portuguès a partir d'un breu repàs històric del desenvolupament de la llengua en els diferents territoris on es parla. I ho fa des de la relació de l'antiga metròpoli amb els territoris independitzats i l'anàlisi dels factors sociopolítics i econòmics que la condicionen.

Per tot el llibre planen diverses idees recurrents, entre les quals en destacaré dues. La primera és, superant la dialèctica entre unitat i diversitat, la tensió entre la necessària uniformització que és inherent als processos d'estandardització (processos *des de dalt*) i les necessitats expressives de base identitària que es troben més enllà dels usos interpersonals (que actuen *des de baix*). I la segona, el repte que planteja, per al català i per a qualsevol altra llengua minoritzada, la globalització comunicativa que ha portat tot el món d'internet, i la desterritorialització que hi és inherent.